

Nagy-Tóth Ferenc

Az erdélyi Mezőség növénytani kutatásának kárpát-medencei jelentősége

I. A táj

Cselekvésre és tépelődésre egyaránt ingerlő fontos könyv jelent meg nemrégiben (2004. dec.) a kolozsvári Művelődés folyóirat gondozásában: *Az erdélyi táj kérdései* címmel. A többségében fiatal (22-23 éves) szerzők változatos tárgykörű tanulmányaikban a már régóta sürgető természet- és emberi közösségvédelem korszerű helyreállítási és gondozási (rehabilitációs) tennivalóit boncolgatják. A vontatottan elkezdett, de folyamatosan fenntartandó tájépítési és rendezési munkák lényeges része kell, hogy legyen a növény(élő)világ tanulmányozása, változásainak ismerete, fajainak és összetételének ellenőrzése céljából.

A *táj* szavunk „az ugor korból származó ősi örökség nyelvünkben. Tartalmában és szóösszetételeiben sokféleképpen és nagyon gyakran használt szó... A Föld felszínét természeti és kultúrtájak borítják” (Molnár Jenő, 2004). A tájrendezés lényeges eleme a tájszemlélet, amely változik a feladat szerint, de különbözhet lelkialkat és átélések, élmények alapján is. Íme (Fekete Albert, 2004):

„A táj emberek és természet kapcsolata, társadalmak története” (Szántó Catherine, 2004);

„A táj tükre egy népcsoport gondolkodásmódjának, életvitelének” (Fekete Albert, 2004);

„Egy táj, egy család. Minden település más nevelést kapott a természettől és a történelemtől” (Eplényi Éva, 2004);

„A táj olyan terület, amilyennek az ott élők vagy az arra látogatók megélik. A táj és a közösségi öntudat egymás tükörképei” (Kolumbán Gábor, 2004);

„A tájban élő emberi közösség az idők folyamán megszüntetett és átalakított bizonyos növényzeti típusokat, ezzel sokszor visszafordíthatatlan változásokat okozott” (Szabó Anna, Ruprecht Eszter, 2004).

II. Az erdélyi mezőségi táj

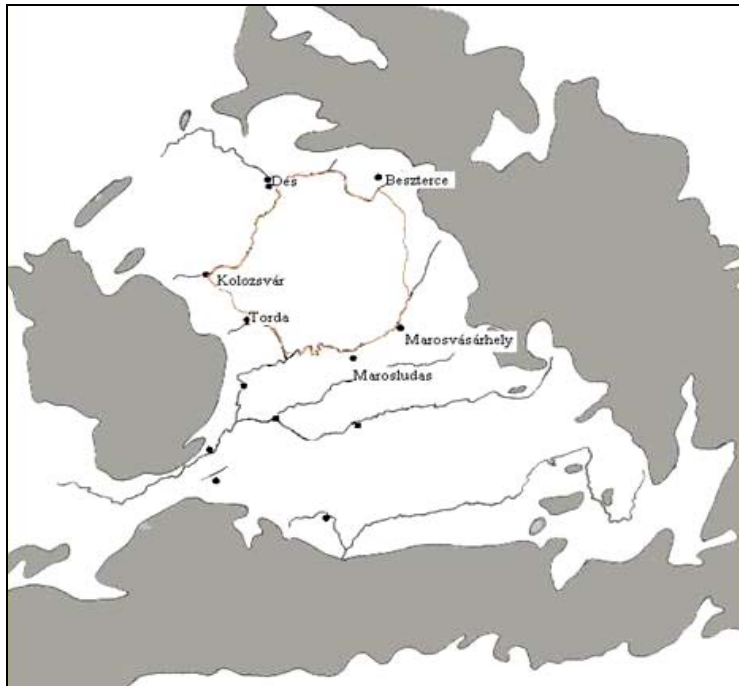
a) Földrajzi szempontból

A Mezőség Erdélynek a Maros, az Aranyos, valamint a Kis- és Nagy-Szamos által határolt központi része. Kárpát-medencei történelmünk kezdetén „úttalan vadon volt még a Tóvidék. Északon a Szamos völgyét őrző királyi sóbánya, nyugat-

ton a kolozsi barátok gyepűje, keleten a Kendék Marosparti szállásai, s délen pedig az aranyosi és tordai hegyek határolták ezt a bölénylakta vidéket, ahol egyéb sem volt, csak tó, nádas, mocsár, kopasz domboldalak s kis bozótos erdők” (Wass Albert, 1996). Erdélyi történész meghatározásában „A haza központjában: Kolozsvár, Torda, Vásárhely, Régen, Dés, Szamosújvár városok között 50–60 mérföld kopár vidék” (Kőváry László, 1840).

Alapjában véve folyóköz („Mesopotamia”), csupáncsak a vizek elkalandoznak valamelyest, mielőtt összegyűlnének. Talán emiatt nem itt, hanem keletebbre hozta létre a teremtés a Paradicsomkertet.

Az erdélyi Mezőség nem csak folyóköz, hanem tóköz is. Okkal nevezték eleinte Tóvidéknek. Akkoriban több mint negyedszáznyi tiszta tó tulajdonjogáért viszálykodtak a szállásterületek birtokosai. Később „e tavak ellen irtóháborút indítottak. Leccapolás néhány szekér szénáért” (Kőváry László, 1840). Az „irtóháború” következményeként Herman Ottó (1835–1914) már csak vagy húsz tóban (Cegei-, Mezőzáhi-, Széki-, Madarasi-, Szentegredi-, Mezőtőháti-, Sályi-, Katona-, Mezőménesi-, Bándi-, Báldi-, Mezőkapusi-tó) halászott-madarászott, az akkoriban megalakult Erdélyi Múzeum-Egyesület (1859) búváráként. A 20. század elején még megvolt a húsz tó (Erődi Kálmán, 1908). A Kárpát-medence körülдарabolása után az új gazdák ezeket sem kímélték. Csak a Cegei-, a Katona- és a Széki Csukás-tó maradt meg; ez utóbbi természetvédelmi területté nyilvánított.

Erdély, benne az erdélyi Mezőség

Széki tájak I.

A tavak létrejöttét előszeretettel tulajdonítjuk Mátyás király rendeletének. De lehet, hogy már őelőtte patakok elzáródása vagy völgytalpak emelkedése idézte elő keletkezésüket.

b) Földtörténeti szemszögből

Az erdélyi Mezőség egy kiszáradt tengerfenék. Feltöltődése a harmadkor végén kezdődött, amikor a Keleti Kárpátok belső peremén, valamint az Erdélyi Sziget-hegység övezetében erős vulkáni kitörések voltak. Ekkor rakódtak le az Erdélyi-medencére jellemző Dési vulkáni tufarétegek, majd pedig a tenger visszahúzó-dásával egyidejűleg a mészkő, a márga és a gipsz rétegek. A tenger feltöltődése és kiszáradása eredményezte a sötömböök keletkezését Kolozs, Szamosfalva, Szék, Désakna, Szeretfalva, Szováta, Parajd, Udvarhely, Marosújvár és Torda környékén. „Ha az erdélyi Mezőségen 300 m-nyire lefűrnak, biztosan találnak sót” (Tövissi József, 1990, szóbeli közlés).

Az erdélyi Mezőség talapzatát puha rétegek (főként agyag, agyagos márga, homokos márga, homokkő, homok) alkotják, melyeket könnyebben alakított a víz, létrehozván jelenlegi suvadásos, dimbes-dombos, kecskehátas („koporsó”) felszínét.

Mint táj „furcsa, hajlott hátú dombok, görbe völgyek, suhogó nádasok, apró, kék vizű tavacsok, kopár vízmosásos meredélyek, melyeket esténként rózsaszínre fest a lenyugvó nap” (Wass Albert, 1996).

c) Művelődéstörténeti megközelítésben

Az erdélyi Mezőség Töbötöm vezér szerzése. Doboka várát megvéve, a Meszes hegység Ady által is szomorúan megörökített Terbetéjén átkelve, sietett a Tisza sikságára. („Vér hullott a Terbetére, / Régi ember régi vére.” Zilahy ember nótá-

ja). Az erdélyi Mezőség sorsára emlékeztet és figyelmeztet Kemény Zsigmond Zord idője; a Néma falu hívek nélkül maradt Árpád-kori temploma; Rákosi Viktor Elnémult harangjai; Székely Mózes Zátonya; Makkai Sándor Holttengere; Sütő András édesanyjának könnyű álmai; Wass Albert elszaladt vizei után itt maradt kövei (netán kövületei, fossziliái). Kopár ez a táj, de lelke van; tele van kísértő árnyakkal.

III. Az erdélyi Mezőség élővilága

A földtörténeti események és a földrajzi tényezők döntően határozták meg az erdélyi Mezőség élővilágát, annak jellemző sajátosságait. Ezen a tavas tájon kivirult, vonzóan változatos élőtermészet értékeinek a feltárását késleltette – az évszázadok folyamán többször bekövetkezett kedvezőtlen történelmi fordulatok miatt – a földrajzi és művelődési központoktól való viszonylagos elszigetelődés. „A jámbor kolozsi krónikások szerint: Átkozott föld, melyen csikasznál, bölénynél s mindennemű vízi szárnyasok rettentő sokadalmánál meg egynémely pogány bujkálónál egyéb nem lakik” (Wass Albert, 1996).

A természettudományok művelése a 19. század elején kezdett az erdélyi Mezőségre is kiterjedni. Landoz János (1793–1866) és Brassai Sámuel (1800–1897) Kolozsvár környékéről (Szénafüvek) közöltek olyan növényeket, amelyek az erdélyi Mezőségre is jellemzőek (Nyárády E. Gy., 1940–1944; Nagy-Tóth F., 1994), Brassai Sámuel annyira féltette az „orvbotanikusoktól” az itt élő ritka fajokat, hogy évente learatta azokat, nehogy gyökerestől kiássák, és kipusztuljanak eredeti élőhelyeikről.

A táj élővilágának rendszeres tanulmányozása az arra hivatott művelődési intézmény, az Erdélyi Múzeum-Egyesület megalakulása (1859) után kezdődhetett meg. Ez az intézmény „kezdemenyezője, serkentője és támogatója az Anyaországra is kiható magyar nyelvű tudományosságnak és részese az egy évtized múltán megalakuló erdélyi magyar tudományegyetemnek (1872)” (Szabó T. Attila, 1942).

Mezőségi erdőssztyepp

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület első természetbúvára, Herman Ottó (1835–1914) fedezte fel az erdélyi Mezőség természettudományos értékét: „a Mezőség természeti viszonyai kielégítik akár a legmagasabb követelést is, mely jelentékeny része Erdélynek, s melyet éppen ezért és éppen oly joggal illet a szorosabb vizsgálat” (Herman Ottó, 1861).

a) Népe

Rége, csakúgy mint másutt, az erdélyi Mezőség népe is csupán része, haszonélvezője volt környezete élővilágának, s a táj sajátosságai az ő életvitelét, magatartását is meghatározták, annak adottságai az ő jellemén is felismerhetőek voltak. „Emberei, azok a különös, magukba néző, hallgatag emberek, kik ott éltek meghúzódva a hajlott hátú dombok gödreiben, s kiknek magasba vágyó álmait újra meg újra gúzsba kötözte a kátyús dűlőutak agyagos sara” (Wass Albert, 1996).

A századok folyamán az eredeti szálláshelyek alapítói későbbi jövevényekkel elkeveredve, ősi öröklötségük és örökségük javarészt elveszítették. Sokan még szavaikat is, bár régi nevük, kissé sodrítva, önkéntelenül is megmaradt. „Éppen úgy felületesség lenne Básta zsoldosait vádolni egyedül a Mezőség mai sorsáért, mint ahogy hiba lenne a felelősség teljes súlyát azokra a főurakra hárítani, akik földjeik megművelésére Moldvából hozattak jobbágyokat maguknak” (Wass Albert, 1996).

A megsokasodott és megváltozott népesség az élővilágot is visszafordíthatatlannal, ösztönei és önös szándékai szerint változtatta meg.

b) Állatvilága

Az erdélyi Mezőség állatvilágának múltbeli nagy gazdagságát és rendkívüli változatosságát döntően a dús borítású füves térségek és a tisztavízű tavak határozták meg. Ezeknek köszönhetően a rovarok, a halak és a madarak voltak a legfajgazdagabbak és a legnépesebbek.

Már a rendszeres kutatások kezdetén Herman Ottó (1869) közölt innen 291 bogárfajt, 72 lepkefajt, 11 poloskafajt és 20 csigafajt. Az itt talált 70 pókfaj képezte alapját a maradandóvá vált *Magyarország pókfaunája* monográfiának. Ritka rovarfajok az utóbbi évtizedek kutatásai nyomán is előkerültek (Kis Béla, 1958).

A halfajok közül a paduc volt túlnyomó többségben (60–90%), de előfordultak különlegesen ritka fajok is. Rettegi György (1718–1784) az 1769–1770. évi nevezetes események között említette, hogy „Désnél sok heringeket fogtak, melyekből ő is ett. Nagy csuda, hogy lehetett a tengerből ide származni.” Az 1996. évi erdélyi és magyarországi közös Szamos-kutatás alkalmával „nagy csuda volt halat találni benne;” a kolozsvári, a bonchidai, a szamosújvári és a dési szennyvizek miatt (Sárkány Endre, Hamar József, 1999). Általában ez a helyzet a többi vizekkel is. A 20. század közepén a még meglevő tavakat mesterséges halastavakká alakították (Cegei-tó), és tenyésztett halfajokat (ponty) telepítettek beléjük.

A széki szikes – részlet

A Mezőség madárvilága is jelentősen megváltozott. Egyes fajok (túzok, keselyű) eltűntek, mások (halászsas, pásztormadár) nagyon megritkultak. A madárvonulás sem olyan mérvű, mint volt száz évvel ezelőtt.

Az emlős állatfajok szomorú végzetét jelezheti a bölény, amely a legelső Wass-ös Mezőségre érkeztekor „az úrnak 1050-ik esztendejében” még pusztító csordákban legelt. Mára még az emléke is szinte kihalt; az utolsó állatot 1762. október 8-án ejtették el a Mezőséggel szomszédos Ciblesen (Széplesen) (Tavaszy Sándor, 1938).

c) Növényvilága

Sajátos földtörténete, érdekes állatvilága mellett az erdélyi Mezőség elsősorban különleges növényei miatt vált vonzóvá a természet bűvárai számára. A virágos növények vizsgálatát a kiterjedt füves rétek és a velük váltakozó kisebb, de zárt erdőségek, a virágtalanokét pedig a halgazdag tavak és a rejtélyes mocsarak serkentették.

1. Virágtalan növények. A moszatok (algák) a halak természetes tápláléka. Az erdélyi mezőségi vizek moszatainak a tanulmányozását a kolozsvári Tudományegyetem időrendben második professzora, a szenvedélyes mikroszkopizáló (és kerékpározó) Istvánffi (Schaarschmidt) Gyula (1860–1930) kezdte el, még 1879-ben. Négy év múltán ekképpen összegezett: „Számokban kifejezve az eddigi Enumeratiókban és jelen közleményekben együttesen 460 Erdélyre nézve új faj lett fölemlítve” (Istvánffi Gyula, 1882). Távozása után a moszatok kutatása háttérbe szorult (Entz Géza, 1883; Daday Jenő, 1892, közölt még mellékesen néhány fajt), majd a trianoni katasztrófa miatt hosszú évtizedekre megszűnt. Az 1940-ben Szegedről Kolozsvárra rövid négy évre visszatért Tudományegyetem nemzetközileg is elismert algológiai kutatásai (Kol Erzsébet, 1943, 1945) sajnos, nem ölelheték fel az erdélyi Mezőséget is. (A Kolozs, Torda és Marostorda vm. konyhasós vizeinek moszatairól készült doktori értekezés – Halmágyi Anna munkája – kéziratban maradt.)

A volt Bolyai Tudományegyetem 1956 tavaszán tartott tanácskozásán a Természettudományi Kar dékánja (Nagy Lajos) az időszerű tudományos tevékenységet szorgalmazván mondotta: „minden kutatócsoport meg kell találja a maga (erdélyi) Mezőségét.” A tavak felgyorsult pusztulásának ismeretében és a moszatok kutatása időszerűségének tudatában (akkoriban jelent meg Burlew J. S.: *Algal Culture from Laboratory to Pilot Plant*, 1953), a hagyományok által is serkentve, a Növényélettani Tanszék három kutatója elkezdte a terepjárást és a gyűjtést. Összesen 12 kisebb-nagyobb, tipikusan mezőségi tóból történt mintavétel.

A meghatározott moszatfajok száma 216 volt; melyből 24 fajt és 7 változatot Erdélyből addig még nem említettek, egy szervezet pedig (a *Closterium prolongum* Rich. var. *maior* nov. var.) a tudományra nézve bizonyult újnak. Ezeken kívül több olyan ritka faj (*Halobryon ramosum*) is volt az anyagban, mely a vízminősítésben (indikátorként) fontos (Péterfi István és mtsai, 1960). Ez a tanulmány nyolc évtized elteltével is igazolta Istvánffy Gyula (1882) megállapítását, mely szerint „Erdély ezen egyszerűbb növényei mitsem engednek érdekességben a phanerogam flórának.”

Fajgazdag szárazgyep a Mezőségen

2. *A virágos növények.* Az élővilágnak ezt a nagy csoportját az erdélyi Mezőségen a 19. század elejétől kezdődően tanulmányozták. A közölt régebbi adatok újraértékelését és a közben folyton változó természeti táj növényeinek (flóra) és növényzetének (vegetáció) korszerű kutatását a Debrecenből Kolozsvárra hazatért Soó Rezső (1903–1980) és itthon maradt tanítványa, Csűrös István (1914–1998) foglalta egységbe.

Kutatásaik eredményeként megállapították, hogy az erdélyi Mezőségen élő virágos növényfajok (flóra) száma, a keverékfajokkal együtt 1370, azok nélkül 1287 (Soó Rezső, 1944; Csűrös István, 1973). Ez a mennyiség a jelenlegi Románia területén talált növényfajok (3700 faj) 37%-ával (több mint 1/3-ával) egyenlő (Flora R. P. Románia 12+1 kötet).

Eredetük és elterjedésük szerint az erdélyi mezőségi növényfajok 8 csoportba sorolhatók (Csűrös István, 1973).

Az erdélyi Mezőség virágos növényeinek földrajzi eredet és elterjedés szerinti csoportjai:

1. Európai elemcsoport	734 faj	58%
a) Eurázsiai elemek (Eua)	380 faj	29,31%
b) Európai elemek (Eu)	165 faj	12,71%
c) Közép-európai elemek (Ec)	108 faj	8,71%
d) Cirkumpoláris elem (Cp)	101 faj	7,87%
2. Kontinentális elemcsoport	249 faj	19,40%
a) Kontinentális elemek (Kt)	131 faj	10,21%
b) Pontusi elemek (P)	67 faj	5,22%
c) Pontusi-mediterrán (PM)	51 faj	3,97%
3. Déli jellegű fajok csoportja	112 faj	8,74%
a) Mediterrán elemek (M)	92 faj	7,17%
b) Balkáni elemek (Balk)	20 faj	1,57%
4. Belsőszülött fajok csoportja	38 faj	2,98%
a) Endemikus-kárpáti elemek (End)	28 faj	2,18%
b) Dacikus (Dako-Balkanikus) (D)	10 faj	0,80%
5. Atlanti elemek (Atl)	3 faj	0,23%
6. Alpin elemek (Alp)	5 faj	0,38%
7. Kozmopolita elemek (Kozm)	89 faj	6,93%
8. Adventív elemek (behozott, bevándorolt) (Adv)	37 faj	2,80%

A fajok összetétele alapján az erdélyi Mezőség növényvilága közép-európai jellegű, mely kontinentális és kelet-európai sztyepp-típusú elemcsoportokkal is keveredett. Különleges természeti értékét (Csűrös István szerint: kincsét) mégis a maradvány (reliktum) és bennszülött (endemikus) fajok képezik. Ilyenek:

1. Csikófark (*Ephedra distachya*), harmadkori maradvány,
  2. Vékonylevelű bazsarózsa (*Paeonia tenuifolia*), délorosz puszták,
- illetőleg:
1. Mezőségi csüdfű (bóka) (*Astragalus péterfii*),
  2. Szártalan csüdfű (*Astragalus excapus* ssp. *transsilvanicus*),
  3. Wolff-féle libatop (*Chenopodium wolffii*),
  4. Sугарас fejvirág (*Cephalaria radiata*),
  5. Erdélyi hangyabogáncs (*Jurinea simonkaiana*),
  6. Tőfonal (*Ruppia rostellata* var. *transsilvanica*),
  7. Halovány hagyma (*Allium ammaphilum*),
  8. Kányafű (*Rorippa kernerii*),
  9. Erdélyi zsálya (*Salvia transsilvanica*).

Növénytanilag jelentősek azok a fajok is, amelyek az erdélyi Mezőségen alakultak ki és innen terjedtek el balkáni tájakra (dacikus fajok), mint pl.:

1. Kováts-féle tarsóka (*Thlaspi kovátsii*),
2. Érdes szegfű (*Dianthus puberulus*),
3. Vékony gurgolya (*Seseli gracile*),
4. Bánsági borgyökér (*Oenanthe banatica*).

*Az erdélyi zsálya (Salvia transsilvanica)
a szováti Bánffy-hegyen*

*Stipa
lessingiana*

A szováti Kiserdő

Jellemzőek az erdélyi Mezőség növényvilágára azok a növényfajok is, amelyek nyugat felé terjedésükben itt megállapodtak. Nevezetesebbek:

1. Szőrös virágú árvalányhaj (*Stipa lessingiana*),
2. Macskamenta (*Nepeta ucranica*),
3. Urali fejvirág (*Cephalaria uralensis*),
4. Tatárlelleg (*Statice tatarica*),
5. Mezőségi búzavirág (*Centaurea trinervia*),
6. Rutén búzavirág (*Centaurea ruthenica*),
7. Súlymos búzavirág (*Centaurea iberica*),
8. Pompás zsoltina (*Serratula wolffii*),

9. Törpe nőszirm (*Iris humilis*),
10. Keleti kocsord (*Peucedanum tauricum*),
11. Sós kocsord (*Peucedanum latifolium*),
12. Sziki útifű (*Plantago cornuti*).

E csoport elemei közül néhány kissé tovább terjedt nyugat felé a Pannon-síkságra is (ezek a „szökevények”):

13. Tavaszi kikerics (*Bulbocodium versicolor*),
14. Bókoló zsálya (*Salvia nutans*),
15. Volgamenti hérics (*Adonis volgensis* = *A. transsilvanicus*),
16. Tátorján (*Crambe tataria*).

A hírneves erdélyi elhivatott növénytudósok örökre való eltávoztása után megszakadt az erdélyi Mezőség növényvilágának kutatása. Közben a tájrombolás fokozódott. Pedig az utolsó figyelmeztetés szerint: „Már most is szinte későnek tűnik a régi, tipikus mezőségi táj még meglevő néhány részletét az utókor számára átmenteni” (Csűrös István, 1973). Ennek tudatában, az 1989. évi rendszerváltás után újjáalakult Erdélyi Múzeum-Egyesület szorgalmazta a kutatások haladéktalan megkezdését; a természettudományok más ágazataiban is, nem csak az élettudományok területén, különös hangsúlyt helyezve a nagyobb térségi (anyaországi, regionális) kölcsönös együttműködésre. A közös múlt, művelődéstörténet a jövőben is egységes tudományművelésre kötelez.

A kezdeményezés eredményeként jött létre a kolozsvári (Szabó Anna, Ruprecht Eszter, Deák Mónika) és vácrátóti (Kun András, Bartha Sándor, Virágh Klára) szakemberekből összeállt kutatócsoport, amely (Arany János és Illyés-közalapítványi támogatással) újra elkezdte az erdélyi Mezőség növényvilágának a tanulmányozását. (Eredeti elgondolás szerint egész élővilága és népe is belefoglaltatott a kutatási tervbe.)

Kutatásaik (2001–2004. évi) eredményeit 5 szakközleményben és 2 tudományos összefüggésben elhangzott előadásban foglalták össze. Kutatómunkájuk néhány fontosabb eredményét a következőkben összegezték:

a) Elkészült a növényfajokat és növényzeti csoportokat, valamint a környezeti tényezők adatait tartalmazó anyaországi program szerinti számítógépes adatbázis;

b) Az erdélyi Mezőség növényzetét erdőssztyepp, azaz zárt erdők és gyepek mozaikja képezi.

Ezek az erdőssztyeppek kontinentális, míg a kárpát-medenceiek szubmediterrán jellegűek;

c) Az erdélyi Mezőség jelenlegi jellemző gyeptípusai:

- száraz, árvalányhajas (*Stipa*) és csenkeszes (*Festuca*) gyepek;
- talajcsúszásos gyepek („koporsók”);
- félszáraz, szálkaperjés (*Brachipodium*) gyepek. Ezek a legváltozatosabbak;

A magyarszováti Bánffy-hegy felhagyott szőlői

„Fontos lenne megtalálni és tanulmányozni ezeknek a gyeptípusoknak a még létező maradványait.”

d) Az erdélyi Mezőség gyepváltozásainak (dinamikájának) főbb tényezői: avar, felhalmozódás, lemosódás (erózió), legeltetés, fokozott legeltetés.

A legeltetéssel járó taposás megrekeszti a szukcessziót.

Az erdélyi Mezőségen a szukcesszió más tájaktól eltérő, sajátos, amennyiben erdő helyett itt fajgazdag, másodlagos gyepek jönnek létre;

e) „Az erdélyi Mezőség kincse: a gyeptelepítési egyedüli gazdagsága.”

„A gyepek egy része ősi, sőt minden bizonnyal a hatalmas eurázsiai sztyeppzóna szélső helyzetű, és már csak töredékesen megjelenő képviselője.”

A sztyepplakó endemizmusok, keleti és keleti rokonságú növényfajok alapján növényföldrajzilag az erdélyi Mezőség a *Praerossicum* flóratartomány része.

f) Az erdélyi Mezőség nem csak a fajoknak, hanem a sztyepp növénytakarásoknak is egyedülálló gazdagságával rendelkezik.

g) A parlagterületek (felhagyott szántók) kb. egy évtized folyamán benépesülnek, záródnak. Uralkodó növényfajok: fakó muhar, fehér libatop, parlagi pipitér stb., s végül megjelenik a barázdált csenkesz és dárdahegy.

A benépesülés rendkívüli fontosságát a kedvezőtlen behatoló (invazív) fajok veszélye jelenti.

IV. Összegezés

Az erdélyi Mezőség virágtalan és virágos-magvas növényfajainak földtörténeti, földrajzi származási és elterjedési (areálgeográfiai) jellegzetességei, valamint környezetélettani (ökológiai) sajátosságai ismeretében erősen valószínűsíthető, hogy ezen éghajlatilag és földfelszínileg (orográfiai) változatos tájon géngócok, fajkirajzási központok létezhetnek. Ennek a természetes fejlődési képességnek tulajdoníthatók azok a szakadatlan önmegújulási folyamatok (szukcesszió), amelyeknek a természetellenes emberi beavatkozások utáni helyreállító rendezésekben van különös jelentőségük.

A növényfajok száma, különlegessége, egyedisége, ritkasága, változatossága, valamint a növényzet újraképződési erélye és sajátossága alapján *az erdélyi Mezőség méltán tekinthető a Kárpát-medence botanikus kertjének!*

Felhasznált irodalom

- BURLEW, J. S. (ed.): Algal Culture from Laboratory to Pilot Plant. Carnegie Inst. Washington Publ. 600, Washington, D. C., 1961. (3. kiad.) pp. 111–357.
- CSÜRÖS I.: Az Erdélyi Mezőség élővilágáról. Tud. Könyvkiadó, Bukarest, 1973. 5–173.
- CSÜRÖS I.: Erdélyi növénykincsek. Studium Könyvkiadó, Kolozsvár, 1995. 3–68.
- DADAY J.: A mezőségi tavak mikroszkopikus állatvilága. Természettudományi Füzetek 1862., 15. kt., 1–2. sz. 1–39.
- ENTZ G.: A tordai és szamosfalvi sóstavak ostorosai (Flagellata). Természettudományi Füzetek, 1893., 7. kt., 9. sz. 20–34.
- ERŐDI K.: A Mezőség tavai. Földrajzi Közlemények, 1908. 36. kt., 9. sz. 371–390.
- FEKETE A. (szerk.): Az Erdélyi Táj Kérdései. Művelődés, Kolozsvár, 2004. 5–118.
- HALMÁGYI A.: Erdély konyhasós vizeinek mikrovegetációja. Doktori dolgozat, Kolozsvár, 1948. (Kézirat)
- HERMAN O.: A Mezőség I. A hódos vagy szarvas-tó és környéke, természettudományi, jelesen állattani szempontból tárgyalva. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Évkönyvei, 1869. 5. kt., 1. sz.
- HERMAN O.: A Mezőség II. A Mezőzáh – Tóháti, továbbá Méhesi-, Báldi- és Mezősályi-tóisorozat. Erdélyi Múzeum-Egyesület Évkönyvei, 1872. 6. kt., 1. sz.
- ISTVÁNFÍ (SCHAARSCHMIDT) GY.: Addimenta ad ficologiam Dacicam. I–IV., Magyar Növénytan Lapok, 1879–1882., 4–6. sz., 145–152., 129–137., 37–47., 65–75.
- KIS B.: Ortopterele din jurul Clujului. Studia Univ. V. Babeş et Bolyai, 1945. 3. kt. 7. sz.
- KOL E.: Erdély borvizeinek hidrobiológiája. I–II. Múzeumi Füzetek, 1943., 1945. 1., 3. Füz., 1–35., 2–17.
- KÖVÁRY L.: Tájékek utazási rajzokban. Kriterion Könyvkiadó (Szerk.: Bálint J.) Bukarest, 1984. 202–204., 227–232.
- MOLNÁR J.: Táj és társadalom. AGORA – UKE, Székelyudvarhely, 2004. 16–25.
- NAGY-TÓTH F.: Az Erdélyi Mezőség környezet- és tájvédelmi jelentősége. Kárpát-medencei Környezetvédelmi Konferencia '94 Debrecen, Előadások. Kiadja a Tiszántúli Környezetvédelmi Koordinációs Bizottság, 1994. 1–15.
- NAGY-TÓTH F., FODORPATÁKI L.: Élettudományi kutatások Erdélyben. Erdélyi Tudományos Füzetek 237. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása. Kolozsvár, 2002. 5–62.
- PÉTERFI I., RÓBERT A., NAGY-TÓTH F.: Flora algologică a unor Lacuri din Cîmpia Transilvaniei. Studia Univ. Babeş-Bolyai, 1960. Ser. II. Fasc. 2. Biol., 23–46.
- RETTEGI GY.: Emlékezetre méltó dolgok. (Közzéteszi: Jakó Zs.) Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1970. 215–247.
- SÁRKÁNY-KISS A., HAMAR J. (Ed.): The Someş/Szamos River Valley. Szolnok, Szeged, Tîrgu Mures, Tisza Klub kiadása, 1999. 5–349.
- SOÓ R.: Adatok a Mezőség növényzetének ismeretéhez. Scripta Bot. Muz. Transilvanici, 1944. 3. kt.
- SOÓ R.: Az Erdélyi Mezőség erdei növényfajainak elterjedése. Erdészeti Kísérletek, Sopron, 1945–1946. 46. kt.
- SZABÓ A., RUPRECHT E.: Jelentés az Arany János Közalapítvány részére. 2004. (Kézirat, Erdélyi Múzeum-Egyesület irattára), 2–47.
- SZABÓ T. A.: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület története és feladatai. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, Kolozsvár, 1942. 3–64.
- TAVASZ S.: Erdélyi tetők. Erdélyi Szépművészeti Céh kiadása, Kolozsvár, 1938. 92.
- WASS A.: Kard és kasza I–II. kt. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 1996. x–x.: Flora R. S. R., 1–12+13 kt. 1952–1972.